

Юбилей

Элли жылдан бери «Минги-Тау» («Шүбхлук» альманах) бла «Ошмахо» журналла, малкыр эм ксарбаты тилени саклап, эки халкны да жазычулары литературны улуу жолуна чыгарып, окуучуларга да садыр, шубалары болгандай шубалык. Бу эки журналны юбилейине аталган эди барак жон Кырал концерт залда этен кзуучны жыйлыу да.

Ол жон ары КМР-ни Парламентиден, Правительствоосундан, кырал учредениларындан, районларындын, элперинден да келгенге, сюйгөн изданилаларын алгышай, залны толтурган эдиле.

Юбилей иягирни бардырганла - Журналисттени союзну улрвнин председателини заместителни Шауланни Разият бла «Горянка» газетни баш редактору Зарина Канжувука - сахнагы эм ал-

Бечелланы Илияс Додуланни Аскерни саугалайды.

Халкыны тилин, тинни сактай

гы Ксарбаты-Малкырыни Парламентини Председателини Бечелланы Илиясны чакыргандалы. Ол Президент Арун Канжову алгышчылан окутууганды. Элли жылдан бери журналда халкына бийик ниетини жайып, жазуучуланы чыгармаларын окутуулагы жедирип турдалы. Аны бла да кыямат, аланы беттеринде кыюнш республикаланы авторлары да басмаланардыла. деп айтыла эди анда. Литература мамрылыккын, бир бирни аянгылауларга керекди окутуучуга. Дагыда да халкыларын культураларын саклау - журналданы борчларыды. Мындан ары да ол ашы ишлени бардырууда жетишилме бийик болсунда, деп бошангааны Президентин алгышчы.

Илияс Борисович, «Минги-Тау» бла «Ошмахо» кесини, Парламентини депутатларыни алгарында да юбилейлери бла аягышылп, Гуртуланы Салих, Шаулан Хасан, Борис Кагерматов эм Камил Убайдулов Парламентини Сейлини грамоталарыни тиешли болганчыларны бардырууда Республикани Правительствооно аппаратыны таматасы Султан Канжов да эки журналны баш редакторларына - Додуланни Аскерге бла Борис Утижеевге Правительствооно Сейлини грамоталары бергенди. коллективлени да алгыштыганды.

Тобешуу

Мында мамыр жашауу башхала да керселе сюеме

Билдиренибизча, бу конюеде Ксарбаты-Малкырга кыонакыга Ставропольну бла Владикавказны архиепископу Феофан келген эди. Эч коню ичине ол республиканы бир кзауум бийик окуучу ийлерини студентлери бла тобешкенди.

Орта жон сайлы конюе РФ-ни МВД-сыны Краснодарга академиясыны Нальчикнде филиалында бошанды. Ол жыйлыгыга аны бирге КМР-ни Жаш тлоно эм жанауат организациланы ишлери жашы бла кырал комитетини председатели Борис Паштов да кыатышкенди.

Студент кзауум тобешюуге тынгылы эзырланганда жарашдырылган соруула шагыталык эте эдиле. Окуу ююно ректору Заурбы Шигапосов билдиргенге кер, Феофангагы жеткенге болган сорууларны жалаанда он процентини тутат эди. Филиалда торлю-торлю диллене келечилери окутуучуларны себепли соруула да, анга кер, бир кесек башхаркыла эдиле. Жаш тлоно берген соруулардан бирги монахлагы койгелли болууга нек жараймалды деп эди. Анга жууап бер, архиепископ, кюлюп:

матнга бошагыга себеп болганчы коню испас этгенди. Тобешюуде берилген сейир соруулардан бирине «Сис, өлөмдөн сора ол дунияда жашуу болгучыны инанымысыз?» дегенни соругу бер, архиепископ ол затка бир торлю шешкиги болмаганы билдиргенди.

Студентдеде андан, адамгасы сен бу миллетини келечисине деп, артыктык этюно косондөн оюмун да соргандалы. Аллай шартланы ол нек койгонч ишледен бирине санатганын айтканды.

«Москвада, Санкт-Петербургда, Воронежде эм башка жердеде кавакка миллетлени келечилерине негиз тыш кыралгадан келип окутууган, ишлеген адамлары терилерини торюно кыармалды болганы коню артыктык этюно мен шендетю жашууну жарысуу ишлеринден бирине санайм. Алай бир-бир миллет республикалада да орус халккыне адамларына ол кезден кыарган шартла белгиленди. Алай жарысуу ишле болмаз коню а, хар бирбизди да керюбүздан келгенин аммазга керюбүз, дегенди.

Элмезланы Мурадин, Балпанни Марина, Ботталаны Тира, Марина Гуржиева эм башкала уа КМР-ни Кultura эм информатика коммуникацилал министрствосуну сайлы грамоталарыни тиешли болгандыла. Аны министр Заур Туттов билдиргенди. Ол эки коллективге да мындан ары да улпу жетишилме тежегенди.

Сора сөз эки журналны да баш редакторларына берилгенди. Борис Утижеев 1958 жылда «Ошмахо» чыгып башлаганычы, ары дери болган эки альманахкы осперленин бытканды. Алада ксарбаты литературны мурдорун салган, арда келген жазуучула да басмалангандыла. «Ошмахо» биринчи редактору А. Шоматов болганын, анда кеп болгоны жазуучула ишлени келтендери да билдиргенди. Биз да аягыны саналуларына таяна, жайгы убурикала да ача, журналны тиражын да өздоре бардык, дегенди Утижеев. Сөзюно ахырында ол «Ошмахо» хар айдач чыгарча болса, айхай да, аны хайры окутуучулагы, жазуучулагы да иги болуугу билдиргенди.

«Минги-Тау» баш редактору Додуланни Аскер а кесини сезон журналга багы берген бла башлаганды. Аны эчнети бет барды, бизни бюгонюно литература кыралы эсе да, журнал да анга кереди, дегенди ол. Тышдан келген авторлары материалларын сангазыу Хачим Кауртов сөлөшкенди.

Студент кзауум бла тобешкен сора архиепископ журналисттени сорууларны да жууала бергенди. Анга берилген биринчи соруу Нальчикде болган тобешюуле ол сакталганча этгендери бла кыалганларыны юсюнден болганды.

«Ала мен умут этгенден сөз да хайрылы эткендиз. Студент тлоно ол тобешюуле улпу сайыр бла келгени эм кыатышканы нек кзууандырганды. Бир-бир соруула аяны, кертиси бла да, жарактыктанлары сезиле эди. Мен аянгылагандан, жаш адамла бла быллай ушакыланы терктер бардыра туургагы керекди. Аяны оюмларын эмге аны билюу обществогова мааналыныды, - дегенди Феофан.

«Ол айтканга кер, бюгонюлюк нек керекли иш жандуурдукту. Алай бла ала Кисловодскде Никольский соборуну биринчи этажында кыолайсы адамлагыга хахсыз медицина болушук берген багышны клиника ачкандыла. Мында да, Александровская станицада, килсада койюса сарылыне болушук этген ары барды.

Кыарындаш Республикада Аталы кумалыклары токташдырылады

Кыарчай-Черкес Республиканы Эч молк министрствосу Францияда кыарчай атланы кумалыклары токташдыры мурат бла генетика тизиле бардыргандыла.

Министрствону малчылык жаны бла белюмоню башчысы Джаттоланы Хызырнни айтканына кер, бу экспертизаны баш муратты атланы кумалы болгандалы.

«Улакчы Апшар деп кзарындаш болганды. Апшаланы (Абушланы) тукумуну мурдорун ол салганды. Айтыла келечисине кер, Улакчы юй бичесине кылганда нек уста тишир-уяга саналганды. Тон биргерге, тигерге, кийиз этерге, накышча сактырга да келин-ле, жаш кызыла анга келип-юйренип тургандыла. Уучу Улак кеси да нек мажаруула адам эди. Кеп мал тутканды, туураула, кыюйла да. Уудан келтирген кийиз жаныуарланы эткелек эде конушарга, кыярнуусузаргы юйорлеге юлешип турганды. Кеси да кыюлайы жашаганы юйе саналганды.

«Анга жаш тууганда, атынан Акыл деп атангандыла. Жууук, тент, битен ул хык кылар, кыуруула кылды союп, улпу той эткендиз. Ак-

Коллегамы юсюндөн сөз

Окуучуларына жюрек жылыуундан юлюш эте

Шагырей болугуыз: Чеченланы Мухаддини кызы Ариужан - малкыр тиден бла литературдан устазды, «2007 жылны устазы» деген район конюурда хорлаганды. Кыятыйлада быллай нарт сөз барды: «Торлениуени көзуюнде жашагандан Аллах сакчаласын». Ол затны бизни барыбызга да сынарга тошгенди: игилиги, аманыгыган да, тюзюн, терсин да. Адам жюргели бла кзураучу, жангычы эсе, ол а аны заманды.

Бир блек жылдан сора уа ол кесини шолуида малкыр тилден бла литературдан дерсле берип башлаганды. Ол кезуюну ичинде жаш устаз окуткан кызыладан бла жашладан келпе белешиндичен обыринчи класска дери шолуно бошп чыктыгандыла, нек башы уа - окууда артка кыалганы болмаганды. Ала кычандан иш килпюкюкери, халлакылкыры, окутуулуклары бла айрмалы болгандыла. Ол торлю жетишилмеден уа Ариужан Мухаддинианы кыыйны кепду.

Педагогун ишине, айхай да, ол окуткан сабылини билмилерине, окуулукларына кере багы берилди. Алайды да, аны окутуучулары республикалы авторларына хорлгандыла.

Илим конференция

Мени тукумум

Сабийлени бла жаш тлоно чыгармачылыкларыны доориде «Сигма» кзурад. «Жаш адамланы чыгармачылыклары» деген темага республикалы онжетинчи илму конференция болганды. Анга республиканы районларыны баш хардарыны шолларыны 9-10-чу эм 11-чи классларында окутуган Фамулу сабийле кыатышкандыла. Конференцияда шолдога окутуулан битен предметтеге керек секцияла ишленгендиз.

«Краеведение секцияда» ан тиден бла литературдан «Мени тукумум» деген темага жазылган ишлеге кыаралганды. Малкыр тилден бла литературдан 48 адам кыатышкан конюурда Нальчикде 28-чи номерли

Ариужан Мухаддини кызы Ариужан.

тазаларын ол аладан нек билимин, негиз заманын, куючон-кыарууну да аямаганы, ишин чыгармачылык халда кыил бирлиги, хар затдан да ахшы аянгылау болууга, кесинден, окутуучулардан да кыатыш сурый билгени коню артыкча нек сюедиле, багыалайды.

Устазны иши тиешли жаш тлоно юйретиду. Ариужан Мухаддидиона, бу жаны бла алы кыарганды, ол кыйын борчу аягышты толтурды. Хар окутуучуну да кесини жюрек жылыуундан да кыатыш сурый билгени коню артыкча нек сюедиле, багыалайды. Аны ишле жоруугу энда амаллары ким да олго алырчанды, андан юйреничадыла.

Ариужан Мухаддини кызы Ариужан.

«Мени ата-бабалармы юсюндөн сөз» деген ишине конюичи жер белгиленди. Энда уа ол илму конференцияда экинчи жерге чыктыган Улакчыны Азаматны кеслерини тукум тарыхлары аялган иши бла газет окуучуланы шагырей этерге сюедиз.

дарларына сз бурганлай турды. Ала, абаданан болганларына да кыарамал, устазлары коню хар заманда да аны сюйгөн сабылери болгандай кыалды. Сабийлени чексиз сое, кыайгырга билгени, окутуулугу коню ол окуткан, аны кыюнда билм алган жашланы бла кызыланы атааналары Ариужан Мухаддидионагы улпу испас эттедиле, жюрек ыразылыклары билдиргенлей турдалы. Окуучуларындын бир кзауумлары аны жолун саялгандыла. Энда уа ол аланы чыгармачылык ишлерине кеси башчылык этеди, коню сайын да насийатчылары болганлай турды.

Манга аны дерслеринде бла классдан тышкында бардырган ишлеринде терк-терк бла туургууа тошеди. Учуржениши терен оюмулук бла сайынган системасы, койге берилген дерсли бла окуулук жаны материаллары араларында куючло логика байлмалык, ала сабийлени эслеринде кыалыра, коню-конюне кыайыра баруу Ариужан Мухаддидионагы дерслеринде жашакчы куючлосуга жетиширге онг береди. Ишине жюргы бла берилген, сабийлени сое, кесин да алгазга сюйдоре билген, хар дерсине да чыгармачылык кезден кыарган жаш устаз Кызарбаты-Малкыры Билим беруу эм илму министрствосуну дипломлары, грамоталары бла кеп кере саугаланганды.

Чеченланы Любовь, Кышаткууну орта шолуно устазы.

Ариужан Мухаддини кызы Ариужан, 1986 жылда Көндөлдө тууганды. 1994-1997 жылда Нальчикнде окутууган. 1997-1999 жылда Ставропольде окутууган. 1999-2007 жылда Ставропольде окутууган. 2007-жылдан Кырал комитетини председателини заместителни сабагыда иштейт.

Ишине конюичи жер белгиленди. Энда уа ол илму конференцияда экинчи жерге чыктыган Улакчыны Азаматны кеслерини тукум тарыхлары аялган иши бла газет окуучуланы шагырей этерге сюедиз.

Малкырагыла деп да алгазга аны коню айткандыла. Улакчыныкыла кеси кыйынырла бла жашаганы, иш кылоу, баш тут билген тукумун адамдарына саналгандыла. Көбусо кыюлайы жашагандыла. Топло-башлы, жаралуу юйле да ишленгенди. Хар улпуличе жумушу да бирге жыгылып алай эткендиз. Гитчиси улпу айтхандан чыкмаганды. Оразайны жашлары тутушуп, кыюл таш атып да кыише хорлатмагандыла. Артык да Азаматтерини аркасына энда жашларын жумуш да бирге салмаганды. Аны чон жашы да 1919 жылда тиден ауруп өлгөндиз. Жылдада Адилгерли кыалганды. Анга да төрт жаралуу улпу туугандыла - Мухамат, Ахмат, Махмут, Азрет. Бир кызы да болганды. Лейли. Төрт жашы да кыаруула, адептелине болуп өлгөндиз. Тукумуну адамлары

«Мени тукумум» деген ишине конюичи жер белгиленди. Энда уа ол илму конференцияда экинчи жерге чыктыган Улакчыны Азаматны кеслерини тукум тарыхлары аялган иши бла газет окуучуланы шагырей этерге сюедиз.

Улакчыны Азамат, Нальчикде 28-чи номерли орта шолуно окутуучу.

ТАПКАСХАЛНАТЫ Аминат

Бизни корр.

Эски сурат

Таулу жашланы сыйлы көргөндиле

Бу суратты редакцияга Кеңделенен Текуланы Магомед келтиргенди. Анда анын атасы Шамир да барды. Ол сол жанында экенин билдиргенди. Магомед айтканга кыра, сурат Кыргызстаны Кант районунда Чашев аты койгозду 55-56 жылда алынганды.

Анда аны атасындан сора да, Кыргызстанда, андан кайтыштан сора да жигер урунун турган Текуланы Ханайфий (пальтосу) бла, гаражы заводуюшиси болуп ишлеген Атымгазаны Мухаммат (эрге жанында сөөгөн), уста плотникке саналган Батылманы Хасан бла Батылманы Ташир, Топбайланы Харун бла Боташланы Муса да барды. Ала барысы да, кыргыздын кыярданша бля бир бригада болуп, жигер ишлегенди, таулуаны аттарын иги ала айтдыранды.

Эришуле

Кубок Прохладныйге кетгенди

Автомобиль спортдан байрамга жораланган эришуле тонене Нальчикде Абхазия майданда бардырылганды. Аны РОСТО-ну (ДОСААФ) КМР-де бөлөмю бля МВД-чы КМР-де ГИБДД-чы кыраганды.

Аны РОСТО-ну шахар район бөлөмюлери эмда ГИБДД-ны келечилери кыраганды. Битеу да аны саны 35-ге жете эди. Бу жол Мамкар халкыны кыраганлыгы кытайрылган конне жораланган спорт байрамды бу торлюкене тишериуу да кыраштырды.

Эришулени уа МВД-ны КМР-де ГИБДД-сыны таматасы. КМР-ны Автомобиль спортдан федерациясыны председатели полковник Арсен Кудав ачады. Мамкар халкыны бу кыуанчы коюно бля алгышалап, эришуле кытайшыланы хар бирине да ахшы көрөмдө болдуруларын сыйгенин билдиргенди.

ФРИРАЙД

Президенти саугасын ким алып?

Тонене эрттенликте сагыт жетиде Минги тауну тиериде республика Президент Арсен Канковону саугасына фрирайден эришуле башланганды. Алага Россия Федерацияны көп регионлардан эм тыш кыяралдан да спорт-сменле кытайшты. Ала ны араларында фрирайден

дуиния чемпиону Вероника Сорочкина, дагыда атлары айтылган көп башка спорт-сменле да барды. Бу эришуле ахыр кере жи жыл мындан алгы болган эдиле. Бу а ала ны бардырыуа «Эльбрус району администрациясыны башчысы» Сотталаны Курман, «Эльбрустурист» ачык акци-

онер общество, «Эльбрусавиа», республиканы Физкультура эм спорт жаны бля кыяралды. Арсен Башировча эришуледе хорлоган экуюленге багыты саугала кыярылганды.

лык эришулеге, -дегенди кырау комитети члени, спортну угасы Эльдар Зонотарев, -көпте Красная Поляна, Москва, Домбайда да бардыра турган жараулары кызооп келгенди. Жарым финал эришулеге Ален жорешчириб Шуваланы Мухтар, Байдаланы Александр, Байдаланы Альберт, Геннадий Хрячков, Алексей Водолазкин, Кирилл Анисимов кытайшырыкты. Барганы эришулени биринчи экинчи, НТВ каналыны, «ИРИ», НОТР «Нальчик», Спорт, Русский экстрим телекоманияны операторлары видеолыкта алыгыдыла. Саугалагы уа бек урирайды көрөзтөнгө тийиши болууду.

ХОПЛАНЫ Марзият. Сурата авторнуаду.

ТУВИР

Чегемиле айырмалы болгандыла

14-16-чы мартда Прохладный шахары боксдан Россияни Житини А. В. Крестянинов аты битеуроссей турнир бардырылганды. Чегемиле айырмалы спортсмен кытайшыланды. Чегем районда Сайбилени бля жаш адаманы олимпиде ресер спорт кылуундан барган команда турнирде айырмалы болганды. Залим Жияев (46 кг), Ашмаз Жияев (54 кг), Залим Кишиев (60 кг), Кантемир Жияев (70 кг), Хасан Керешов (75 кг) биринчи жергете чыкканды.

Команданы араларында да чегемиле биринчи жерге чыкканды. Залим Жияев турнири бек иги боксоруна, хорлоган жашланы тренери Залим Керешов а эм иги тренерге саналганды. Ол кубок эм сыйлы грамота бля саугаланганды.

ЭЛЕККУЛАНЫ Хасан ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат. Суратны ХОПЛАНЫ Марзият алганды.

БИЛИРГЕ КЕРЕКЛИ ЗАТ

Россейде жангы паспортла бериледиле

Алай эскилени алышындрыр ючюн, чабып барыргете бөлөмдө: ала да алышка жорюлогонгени туркууду.

Госзаакны генеральный директору Аркадий Трачук мындан алгыраакда прессага айтканына көрө, битеу гражданы жорюлогот жангы паспортланы олпоно экемпирлеры хазыр этигенди, ала 1997-1998 жылда жарашадырылган паспортланы орунларына берилип башланганды. Ал кезиде паспорт столлагы чабып барып, оңордыгы сөөкүлө керекди, алай этилесе, жангы кытайшыла таусуулуп, эскилери уа жарам кытайшыла, деген хапар терк жайылган эди.

«Биз шөндюго паспортланы бейыл 1-чи январьдан бери бермей биз, -дегенди «Комсомольская правда» Россия Федерацияни миграция службагы ууравленисыны начальникни Юрий Ивашкин. Ала ны орунларына жангылары ашыгып алыргы да керек тийлоду. Жангы документлени уа гражданы алгырына аладыла: жыл санлары жеткенге, бир торлю сылтау бля алгынгыны алы-

шындыргыа тошгөнгө эм тукум атыран торлендиргере керек болгон гражданы бериледиле жангы паспортла. Бизге айтылганына көрө, паспорт алгынгыны блянлары барысы да кыраулыганды. Билгери ахырындан бери Госзаак жангы бланкларыны кыстау басмайды. 2 миллиондан артык паспортланы хазыр этгенди. Ападан 1,5 миллионга жуугуу гражданы бля берилгенди. Жалгыз паспортланы терк окуяны ачыктуу шөндюго детектору сатылып алынганды.

Паспорту тышы торлендирмегенди. Алай ны ичинде уа жалгыз паспортну жуурадырык электорлук элекментле уа көп болганды.

Андрей РЯБЦЕВ. «Комсомольская правда» газетден.

Crossword puzzle grid with numbers 1-38 and some letters filled in.

ЭНИМЕ. 1. Улуу, кенг эшик неди эл. 4. «Аны» сабий тилде. 6. Кийик тонгуну баласын. 9. Аны тамата «кыраындашы». 11. Сау болган жараны «сөгөртмес». 12. Сауруу суу. 13. Акый кийими малтандыну кески. 14. Кырктырга кирюучу курт. 16. Инбашдан айрылган «бутак». 18. Жаш. 19. Жазык, хар ким да арт буруп кыойган адам. 20. Терен, тик жер. 22. Жугутуруу кыялыгы аны токте да керемди. 23. Аруу. 25. Бичакны, кыямын «куркасы». 28. Юч-төрт жыллык кыя. 27. Кырккык куркасы, санына ол тмеди. 33. Ат иерни керги. 34. Тар, таша жер. 35. Учдакет. 37. Төөлени сатыры. 38. Бошуна, керексизине кыраан. ЭРЕСНИМЕ. 1. Ол да «кымамма» деген магынаны тутайды. 2. Озган жыл. 3. Баш кийим. 5. Хазна туралмача халга жеткен кырауусу. 7. Экулен этген иште кызошуган. 8. Токшо бири жаны. 10. Кесин аруу кыроотроге кюрюшү. 15. Менн эрттенликте эртте...17. Кыабыр. 19. Бирселеден артыраак кыялы тууган кырауусу кызоу. 20. Жаз башы кыар. 21. Кыялындан, сададан кыоруулауу. 24. Сейрлик. 28. Кесин тыдырмаган ахир. Бактыра ага. 29. Ага турган кыабырганы «таначгы». 30. «-чуккаш. 31. Арыгыраак, сөөк жикли адам. 32. Тау неди кыярык тобо. 36. Кылан.

Сөзбөри ТОКУМАЛАНЫ Хусейн жарашдырылганды. Газетни 56-чы номериде басмаланган сөзбөри жууаллары.

Word search grid with letters and numbers.

Кюнню халы

Көк биринчи кере апрельде кюкюрерикди

Бейылгы мартны эччилди мардадан эсе кызыу кюле болганыларинда бля жерге мылыккыны аз тошгөнгөндери. Айны экинчи жарымында хауаны кызыулуугу, алгыин жылла бля тенгештиргенде, 2 градуска кыююргөндү эм +22,+25-ге жеткенди.

Оп болум бля баймалы терекле эм баша битимле да бир неча айлык алгы чапыркалы этип тейбергөндиле. Булап турган жерге да, жылы уруп, 10 сантиметр төрөниликте ол +8 градуска дери жаланганды. Февраль бля тенгештиргенде уа, кыар бу айда 20-30 процентке аз жауганды.

Жылны хар кезиюно да кесини белгиле болгон аны барды. «Жаз башында ол апрельди. «Апрель» деген эси бизге Византиядан келгенди эм «чагыр» деген магынаны тутуды. Бу кезиде табигыт жашан тейберди. Жерчилик бля корюнгөнгө кесиптери ишлери аны белгилерине тийишлиликке кыраганды. Ага ман айтыргы уа аз эркин этилмегенди. Кюнню халы кыялы торлю болса да, аны жаланды аруу айтып тургандыла. Тараханд белгили болгончына көрө, бек жауулу уа апрель 1980 жылда болганды. Кызыулык бля кырауаклык сынаткан кезиу да болганды аны. 1957 жылда хауаны температурасы бу айда +32,+34 градуска дери жеткен эди.

ВАЛЕНТИНА ОРПОВА, агрометеоролог.

УЧРЕДИТЕЛЬ: Кыабаты-Мамкар Республикани Парламенты бля Правительство

Contact information for the newspaper, including phone numbers and addresses.

Information about the author and editorial board.

Information about the newspaper's history and subscription details.

Information about the newspaper's circulation and advertising rates.

Address and contact information for the newspaper's editorial office.